

истински художествен „превод“ на основни психоаналитични понятия като „Аз“, „То“ и „Свъръхаз“ в тяхната динамична връзка със съзнанието. Съзнанието е свързано с Аза; той е „душевната инстанция, която контролира всички душевни процеси...“ . Казано по-традиционно, Азът репрезентира разума и трезвомислието. Докато в То се помещават страстите. В крайна сметка, обяснява Фройд, конфликтите между Аза и азовия идеал отразяват „противоречието между реално и психично, между външен и вътрешен свят“. А това е основният конфликт в романите на Д. Димов.

За да станеш герой на Димитър Димов, трябва да си способен да съзнаваш, а за да напуснеш сцената на действие, трябва да си достигнал до най-дълбоката, до пределната степен на съзнаване. Колкото съзнаването се задълбочава и клони към предела си, толкова честотата на употребата на семантемата „съзнавам“ нараства.

Окончателното изграждане на образа у писателя Димов е задължително маркирано със самопознание - разказвачът сякаш инсценира външните ситуации, които водят героя до самохарактеризиране, до онова саморазголващо осъзнаване на самия себе си, при което изчезват илюзиите на маските и социалните роли, за да се стигне до безпощадния предел: (той/тя) „съзна“.

Нито един от персонажите на писателя, даже епизодичните, щом са открити, не може да прескочи този тест за вътрешна екзистенция. За всички тях е валидна перифразата: „Съзнавам - следователно съществувам.“ Някои от героите „съзнават“ един-единствен път в живота си - преди да се простят с него (Чакъра); други през цялото време проблематизират „съзнатото“ - и тъкмо тази тяхна способност ги прави толкова интересни за автора и ги сближава помежду им: Елена Петрашева, Фани Хорн, Ирина. Мария, поручик Бенц, Борис Морев, Костов и т. н. В този смисъл те изпълняват предназначението на човека, такова, каквото е формулирано от К. Г. Юнг - „да създава все повече и повече съзнание“.

Съзнаването на реалността у героите на Д. Димов съвсем естествено минава през сетивността. Затова и множество употреби на глагола „съзнавам“ са свързани с възприемането на зрителни и слухови образи. Разбира се, героите си дават сметка, че това е най-примитивната степен на „съзнаване“: така Бенц, ... *продължаваше*